

Ku pamięci i przestrodze /2/5/

Byłem dyrektorem kopalni uranu w Kowarach

*Urodziłem się 31 marca 1913 roku w miejscowości Puzyry, powiat Wilejka, obecnie BSSR [Białoruś]. Ojciec **Mikołaj**, matka **Anastazja** z domu **Legutko**. Ojciec zginął w roku 1920, był w Armii Czerwonej, był komunistą. Ja po ukończeniu VII klasy szkoły powszechnej w miejscu zamieszkania dostałem się do gimnazjum i ukończyłem naukę maturą. W roku 1929 spotkałem się z młodzieżą należącą do KZM [Komunistycznego Związku Młodzieży]. Do organizacji wprowadził mnie **Izaak Botwimin**, a przyjęty zostałem 4 maja 1929 roku. Legitymacja moja nr 4218/29 została spalona w czasie powstania podczas pożaru w Warszawie. W życiu KZM brałem czynny udział oraz uczęszczałem na szkolenia. Pamiętam nazwiska kolegów z grupy: **Wasył Hruzd**, **Eugeniusz Worobiej**, **Aleksander Czeczoda** i **Aleksander Kisilewski**. W roku 1932 nastąpiła wsypa,*

*aresztowano 42 uczni z klasy VI, VII i VIII i osadzono w areszcie na „Łukiszkach”. Po przetrzymaniu 9 miesięcy wypuszczono na wolność z pozbawieniem prawa do nauki. Zwolniono na motywu niepełnoletności. Ja wyjechałem do Warszawy do mojej siostry **Anny**, ul. Śliska 25/4 i podjąłem się nauki zawodu krawca u mistrza **Krajewskiego**, ul. Złota 7, gdzie ukończyłem termin. W Warszawie spotkałem się z młodzieżą zorganizowaną w KZM. Wprowadził mnie kol. **Henryk Piotrowski** do grupy Leszno, ul. Leszno 16/10. 15.03.1936 zostałem powołany do czynnej służby wojskowej do 71 Pułku Piechoty w miejscowości Zambrów Łomżyński. Przebywałem do 15.09.1937. Po odbyciu służby wojskowej powróciłem do Warszawy i pracowałem nadal u mistrza Krajewskiego na ul. Złotej 7.*

Na wojnie i w obozie jenieckim

*24.08.1939 zostałem zmobilizowany do 86 Pułku Piechoty w Holanowie koło Mołdeczna i skierowany na front w nowo zorganizowanym pułku 128 „Wilki”, d-ca kompanii ppor. rez. **Puchała**, szef kompanii **J. Nowak**. Ja dostałem przydział do kancelarii kompanii w charakterze pisarza. Stacją rozładunkową pułku był Piotrków Trybunalski. Po rozładowaniu się pomaszzerowaliśmy ok. 30 km na zachód, nazwy miejscowości nie pamiętam. Pułk się okopał (staliśmy do 6 września), tego dnia na rozkaz d-cy pułku*

wycofano nas przez Piotrków, Tomaszów do lasów pod Spałą. Niemieckie lotnictwo zbombardowało las i w nocy oficerowie opuścili wojsko, żołnierze poszli na własną rękę, ja i mnie podobni około 500 osób z różnej broni, 6 karabinów maszynowych, 3 działka przeciwpancerne oraz konny zwiad. W nocy przeszliśmy Pilicę i lasami dotarliśmy do Wisły, przy częstych potyczkach z Niemcami brzegiem Wisły doszliśmy do Warszawy. W nocy 29 września 1939 roku na Mokotowie złożyliśmy broń. Pognano nas do Radomia.

Z Radomia do Stalagu IV A w Saksonii, gdzie przebywałem do 04.07.1944. Tegoż dnia zostałem wywieziony do pracy do miejscowości Hohenstadt, robocze komando w lasach przy melioracji, skąd udało mi się zbiec 24.07.1944 do Warszawy i zamieszkałem u siostry **Anny Zaręba**, ul. Grochowska 158. Ukrywałem się do wybuchu Powstania Warszawskiego do 01.08.1944. 08.08.1944 zostałem ciężko ranny na ul. Elektoralnej 28 przy podpalaniu czołgu niemieckiego. Do-

stałem kulą w brzuch. Siostra moja odnalazła mnie na ulicy przy chodniku i przy pomocy ewakuowanych ze Starówki przewiozła mnie do szpitala Wolskiego, Oddział przy św. Stanisławie na Woli i tam mnie operował **prof. Leon Manteufel**. Z obozu przejściowego w Pruszkowie skierowano mnie do szpitala w Komorowie, skąd dostałem się do Grójca do mojej teściowej **Anny Zalewskiej** i tam leczyłem do roku 1947.

Po wojnie – praca na różnych stanowiskach

W tym roku wyjechałem na Ziemię Odzyskane do Zgorzelca, wieś Jerzmanki, gdzie prowadziłem chałupnictwo krawieckie. W roku 1949 dostałem pracę w Gryfowskich Zakładach Odzieżowych, gdzie przeprowadziłem się i pracowałem do 1954 na stanowisku dyrektora ds. produkcji. W roku 1951 wstąpiłem do PZPR, przeszedłem przeszkolenie w KW we Wrocławiu, 2-miesięczne przy Komitecie Centralnym **na werbunek do kopalni uranu**. Zwolniłem się z pracy. Nadmieniam, że podczas pracy w GZO społecznie byłem przewodniczącym Frontu Jedności Narodowej, przewodniczącym Komisji Wyborczej do Sejmu, za co dostałem dyplom uznania i radio Pionier za sprawne przeprowadzenie wyborów. **W końcu roku 1954 dostałem pracę w Zakładach Górniczych R-1 w Kowarach z zatrudnieniem na szybie w Radoniowie. Po 6 miesiącach na dole zostałem wezwany do dyrektora i po przeszkoleniu zostałem mianowany dyrektorem Rejonu III w Krzaczyńcu, gdzie pracowałem do roku 1958. Po likwidacji Rejonu zostałem zwolniony i całą załogę przeniesiono na kopalnię węgla Viktoria w Wałbrzychu. Ja dostałem pracę w tejże Wiktorii i pracowałem na dole, uległem wypadkowi, leczyłem**

się w Polanicy Zdroju na chirurgii plastycznej po oczyszczeniu twarzy z postrzału. Zwolniłem się i przyjąłem pracę w Spółdzielni „Przyszłość” w Kamiennej Górze na stanowisku kierownika produkcji. Stan spółdzielni był marny. Po 6 miesiącach objąłem funkcję prezesa i byłem do 1961. Po rozkręceniu pracy i zatrudnieniu całej załogi musiałem ukryć złodziejstwo, a gdy spółdzielnia zaczęła pracować pełną parą stała się niewygodna dla spółdzielni tejże branży w Wałbrzychu, Spółdzielnia Waryńskiego, gdzie jeszcze była administracja żydowska, bo stworzyłem mocną konkurencję, powstały intrygi i donosy. Ktoś napisał anonim do Komitetu w Kamiennej Górze i na podstawie anonimu prokurator **Legutko** aresztował mnie i przetrzymał w areszcie 9 miesięcy. Sąd Wojewódzki w Wałbrzychu oczyścił mnie z zarzutu na podstawie bezzasadnego oskarżenia, z braku dowodów winy. W roku 1961 dostałem pracę w Boguszwowie w Zakładach Przemysłu Odzieżowego, gdzie przepracowałem na różnych stanowiskach do grudnia roku 1981. 20 lat byłem wykładowcą w PZPR, 11 lat członek egzekutywy. Zmarł 02.09.1994 roku.

Źródło: Archiwum Koła Miejskiego Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Kamiennej Górze, *Włodzimierz Sz. (1913 –1994)* – rękopiśmienny życiorys z 1983 roku (zachowano oryginalną pisownię); nazwisko do wiadomości Redakcji.

Dokumenty z okresu pionierskiego /2/5/

Pismo Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 22.06.1945 r. do „Powiatowych Warsztatów Samochodowych w Kamieniogórze”.

Polecam natychmiast przed wszystkimi innymi robotami uruchomić wozy przeznaczone dla Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego a to:

1/. wozu ciężarowego marki „Mercedes”

2/. wozu osobowego.

Wozy te należy przyholować z garażu przy Hotelu Kaiserhof [obecnie „Karkonosze”].

O wykonaniu polecenia natychmiast donieść.

Pismo Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 23.06.1945 r. do „Dowódcy Pułku Polskiej Straży Granicznej w Kamieniogórze”.

W dniu dzisiejszym wysyłam obsadę administracji polskiej do gmin Oppau [Opawy] i Kunzendorf [Niedamirowa].

Ze względu na to, że do gmin tych muszę dać silniejszą obsadę Milicji Obywatelskiej, a w tutejszym składzie nie posiadam zupełnie broni, zwracam się przeto z uprzejmą prośbą o uzbrojenie 10-ciu Milicjantów.

Władze sowieckie odmówiły mi w tej sprawie swej pomocy.

Zaświadczenie Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 23.06.1945 r.

*Zaświadczam niniejszym, że **Fritz Bittner**, zamieszkały w Kamieniogórze, ul. Hirschbergerstr. Nr 18 [obecnie ul. Jeleniogórska] z zawodu malarz, jest zatrudniony przy malowaniu szyldów urzędowych i drogowskazów dla biura Pełnomocnika Rządu RP.*

Uprasza się wszystkie władze wojskowe i cywilne o nie zabieranie wyżej wymienionego do innych robót.

Zaświadczenie Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 23.06.1945 r.

*Pan **Georg Bolt**, ma niniejszym powierzone księgi i inwentarz byłego niemieckiego Urzędu Skarbowego w Kamieniogórze zabezpieczyć i we właściwym czasie polskim władzom skarbowym przekazać.*

Zaświadczenie Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 30.06.1945 r.

*Stwierdzam, że p. **SKODA Wacław**, ur. 7.8.1882 r. w Jesenicach, CS narodowości czeskiej, posiada warsztat kamaszniczo-cholewkarski w Kamieniogórze, przy ul. Brauhaus str. 26 [obecnie Plac Browarowy], który znajduje się pod ochroną władzy tutejszej.*

Pismo Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 03.07.1945 r. do „Komendanta Służby Śledczej w Kamieniogórze”.

*Polecam zarządzić opróżnienie całego domu przy Boberbrueckestr. Nr 4 [obecnie ul. Mostowa] mieszkanie **Dra Artura Brandta**, do dyspozycji Starostwa Powiatowego dziś do g. 12.*

Wszystkie przedmioty znajdujące się w powyższym mieszkaniu należy pozostawić na miejscu nienaruszone.

Sprawozdanie z powyższej czynności należy mi przedłożyć dnia 4 lipca br. g. 12.

Pismo Pełnomocnika Rządu RP na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana z 03.07.1945 r. do „Urzędu Pocztowego w Kamieniogórze”.

*Proszę o zainstalowanie urządzenia telefonicznego w mieszkaniu prywatnym Ob. **por. Zaszczyńskiego Jerzego** Polskiego Komendanta Wojennego na Obwód Kamieniogóry.*

Mieszkanie prywatne Ul. Roon Nr 1 [obecnie ul. P. Ściegiennego].

Przepustka nocna wydana 05.07.1945 r. przez Pełnomocnika Rządu na Obwód XXVIII Tadeusza Kalamana.

Zezwala się Ob. Doc. Dr. Leopoldowi Jaburkowi ur. 5.1.1901 – lekarzowi powiatowemu, na poruszanie się w godzinach nocnych od 22 do 5 rano na terenie całego powiatu Kamieniogóry. Zaświadczenie ważne jest do 31 lipca 1945.

Pismo Polskiego Komendanta Wojennego w „Kamieniogórze” por. Jerzego Zaszczyńskiego z 19.07.1945 r. do Pełnomocnika Rządu na Obwód XXVIII.

Pilne! W związku z utworzeniem oddziału podległego Polskiej Komendzie Wojennej, proszę o wydanie następujących zarządzeń:

- 1. Zaaprowizować 20 ludzi w miejscowej stołówce Milicji Obywatelskiej na okres dni trzech.*
- 2. Zaaprowizować po upływie dni trzech kuchnię Polskiej Komendy Wojennej na stan 20 ludzi na okres 2 tygodni.*
- 3. Zaopatrzyć Polską Komendę Wojenną w 40 kompletów bielizny pościelowej (t.j. 40 poszewek, 80 prześcieradeł) lub materiał na wyżej wymienione rzeczy.*
- 4. Zaopatrzyć Polską Komendę Wojenną w 40 kompletów bielizny męskiej, 40 ręczników i 10 ściereczek.*
- 5. Zaopatrzyć kuchnię Polskiej Komendy Wojennej w niezbędne naczynia kuchenne i nakrycia stołowe.*
- 6. Wydać polecenie referatowi powierniczemu w celu zaopatrzenia biura i koszar Polskiej Komendy Wojennej w potrzebne sprzęty domowe pochodzące z zabezpieczonych mieszkań ponemieckich.*
- 7. Wydać 4 kg mydła i 10 kg proszku do prania.*

*Do załatwienia powyższej sprawy upoważniam strzelca **J. Kominkiewicza**.*

Cennik w restauracji kolejowej w Kamiennej Górze z dnia 27.07.1945 r., sporządzony przez Stefana Kuczkowskiego.

<i>Kawa bez cukru</i>	<i>1 filiżanka</i>	<i>20 groszy</i>
<i>Kawa z cukrem</i>	<i>1 filiżanka</i>	<i>40 groszy</i>
<i>Kanapka z wędliny</i>		<i>50 groszy</i>
<i>Kanapka z twarogu</i>		<i>30 groszy</i>
<i>Kanapka z mięsa</i>		<i>40 groszy</i>
<i>Zupa mięsna</i>	<i>1 talerz</i>	<i>50 groszy</i>
<i>Piwo</i>	<i>1 kufel</i>	<i>20 groszy</i>

Obwieszczenie kierownika Urzędu Pracy w „Szymrychu” [Chelmsku Śląskim] z 03.09.1945 r.

Wszyscy Niemcy zamieszkali na terenie gminy zbiorowej Szymrych (Szymrych – Chelmsko, Taunengrund - Błażejów, Erlendorf - Olszyny, Voigtsdorf - Wójtowa, Berthelsdorf - Uniemyśl, Albendorf - Okrzeszyn) muszą nosić na lewym ramieniu białe opaski przepisowego formatu (9 cm szerokości).

Również opaski z napisami firmowymi, muszą być stemplowane.

Stemplowanie opasek odbywać się będzie w drukarni w Szymrychu Rynek 4 za opłatą 25 groszy od sztuki, począwszy od wtorku 4.9.45 do soboty 8.9.45 od godz. 8,00 do 19,00.

Obwieszczenie kierownika Urzędu Pracy w Szymrychu z 05.09.1945 r.

Utrzymywanie porządku na ulicach miasta należy do obowiązków poszczególnych właścicieli domów.

A mianowicie: Każdy właściciel [obywatel] względnie administrator jest odpowiedzialny za odcinek ulicy przed jego domem, względnie zabudowaniami.

W wypadku zaniedbania będą stosowane kary pieniężne.

Obwieszczenie kierownika Urzędu Pracy w Szymrychu z 10.09.1945 r.

W związku z akcją zbierania grzybów, zarządzam co następuje: Wszyscy Niemcy obojga płci, od lat 10 – 60, którzy nie mają stałego zajęcia, zbierać się będą codziennie począwszy od dnia 11.9.45 o godz. 7 rano na rynku przed urzędem pracy. Należy przynieść ze sobą koszyki, względnie torby na grzyby. Niestawiennictwo będzie karane.

Źródło: Cytowane w oryginalnej pisowni dokumenty pochodzą z Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Jeleniej Górze i zostały udostępnione przez Pana Sławomira Zielenia. Dziękujemy!

Niedoszły prezydent Niemiec

Prof. Dr. Dr. Willy Hellpach

Lekarz, psycholog i polityk **prof. dr Willy Hellpach** (posiadacz dwóch doktoratów!) był jednym z bardziej znanych naukowców niemieckich ze Śląska. Urodził się 26 lutego 1877 roku w śląskiej Oleśnicy jako jedyne dziecko królewskiego powiatowego referenta do spraw finansów **Hugo Hellpacha** i **Agnieszki**, z domu **Otto**. Pół roku po narodzinach syna zmarł ojciec. **Matka wraz z dzieckiem wróciła do swej owdowiałej rodzicielki w Kamiennej Górze. Tutaj dorastał mały Willy, spędzając szczęśliwie dzieciństwo i młodość prawie 20 lat.** Później wielokrotnie przyznawał, że Kamienna Góra (wtedy Landeshut) to jego rodzinne strony. Uczęszczał do ewangelickiej Szkoły Ludowej i Gimnazjum Realnego w Kamiennej Górze (obecnie siedziba SP Nr 1), w którym naukę zakończył uzyskaniem matury na wiosnę 1895 roku. Chcąc podjąć studia medyczne zdał późnym latem 1895 roku egzaminy z łaciny i greki w jeleniogórskim Gimnazjum, a następnie studiował medycynę i psychologię na Uniwersytecie w Greifswaldzie. Od zimowego semestru 1897/98 kontynuował studia na Uniwersytecie w Lipsku. Tutaj wykładał światowej sławy psycholog **prof. dr Wilhelm Wundt**, założyciel w 1879 roku w Lipsku pierwszego w świecie Instytutu Psychologii Eksperymentalnej. W 1899 roku Hellpach zakończył swoje studia psycholo-

giczne uzyskaniem doktoratu. Po odbyciu służby wojskowej w 1901 roku zdał egzamin państwowy z medycyny i w charakterze asystenta lekarza przeszedł do Kliniki Psychiatrycznej w Heidelbergu. W 1903 roku Hellpach doktoryzuje się w zakresie medycyny i kontynuuje naukę zawodu neurologa u boku **prof. dr. Oppenheima** w Berlinie, pełniącego w tamtym czasie funkcję prezydenta Niemieckiego Towarzystwa Neurologów.

W 1904 roku osiedlił się w Karlsruhe jako samodzielny neurolog. Jednak nie tylko zawodowo zaczął się nowy rok sukcesem, także prywatnie znalazł on swoje szczęście. Po 6-letnich zaręczynach poślubił czeską Niemkę, **Olga Klim**, córkę kupca z Pragi. Niestety, małżeństwo pozostało bezdzietne, dlatego też Hellpach dążył do przekazania swej obszernej wiedzy młodszemu. Nie chciał być tylko praktycznie czynnym, lecz także pragnął poświęcić się naukowej wiedzy. W 1906 roku habilitował się w Wyższej Szkole Technicznej w Karlsruhe jako prywatny docent, co przyniosło mu w 1911 roku nieplanowany awans na profesora nadzwyczajnego w wieku 34 lat!

Podczas I wojny światowej odbywał służbę wojskową na froncie zachodnim i kierował jako ordynator w latach 1915 – 1918 szpitalem polowym dla nerwowo chorych, najpierw we Francji, a później w Niemczech. Doświadczenia i przeżycia wojenne skłoniły go do podjęcia działalności politycznej. W 1918 roku wstąpił do Niemieckiej Partii Demokratycznej (DDP).

Przerwana przez wojnę kariera zawodowa została wznowiona w kwietniu 1920 roku poprzez powołanie go na profesora zwyczajnego psychologii ogólnej i stosowanej w

Wyższej Szkole Technicznej w Karlsruhe. Jednocześnie zlecono Hellpachowi kierowanie nowo powstałym Instytutem Psychologii Społecznej. W tym czasie publikuje on różne teksty medyczne i psychologiczne, cieszące się uznaniem na świecie. Obok kariery naukowej rozpoczyna się także jego kariera polityczna. W listopadzie 1922 roku objął w rządzie badeńskim urząd Ministra Kultury i Edukacji. Wśród jego osiągnięć edukacyjnych trwały okazał się model dualnego kształcenia zawodowego. 7 listopada 1924 roku został wybrany na prezydenta Badenii. Po śmierci prezydenta Niemiec **Friedricha Eberta** w 1925 roku, **Willy Hellpach otrzymuje nominację swojej partii jako kandydat w wyborach prezydenckich. Niestety, w pierwszej turze otrzymał tylko 5,8 % głosów i odpadł z dalszej rywalizacji.** W listopadzie 1925 roku z powodu kryzysu koalicyjnego jego partia występuje z rządu, co skłoniło go w 1926 roku do wycofania się z działalności politycznej.

Czas pozwala mu teraz na ponowne poświęcenie się w dziedzinie naukowej. Przyjmuje ofertę Uniwersytetu w Heidelbergu i obejmuje katedrę psychologii ogólnej i stosowanej. W 1928 roku jeszcze raz powraca do polityki jako członek niemieckiego parlamentu (Reichstagu), lecz w marcu 1930 roku składa swój mandat, co doprowadza do

napięcia między nim a przewodniczącym partii. Jeszcze w tym samym roku opuścił partię, w której w latach 1925 – 1930 piastował stanowisko zastępcy przewodniczącego. Swoje przyszłe życie poświęca badaniom i opracowywaniu książek naukowych na tematy z zakresu psychologii społecznej. Oprócz katedry w Heidelbergu przejmuje on też w 1949 roku katedrę psychologii ogólnej i stosowanej w Wyższej Szkole Technicznej w Karlsruhe.

Prof. dr Hellpach otrzymywał liczne zaszczyty. W 1952 roku został odznaczony „Wielkim Krzyżem Zasługi z Gwiazdą Republiki Federalnej Niemiec” i „Medalem Wilhelma Wundta” Niemieckiego Towarzystwa Psychologicznego. W 1953 roku otrzymał „Medal Paracelsus”. Ponadto był członkiem Niemieckiej Akademii Przyrody Leopoldina, a także członkiem honorowym Niemieckiego Związku Zawodowego Psychologów. Ku pamięci wielkiego lekarza, naukowca i polityka w 1973 roku wcześniejszą Miejską Szkołę Handlową w Heidelbergu ochrzczono jego imieniem.

Prof. dr Willy Hellpach zmarł 6 lipca 1955 roku w Heidelbergu i został pochowany u boku swej zmarłej w 1948 roku żony na heidelberskim cmentarzu Bergfriedhof.

Kinga Merta, klasa III d LO

Źródło: Hella Moritz, *Kurzbiografien von 100 bedeutenden Persoenlichkeiten aus dem Kreis Landeshut*, Wolfenbuettel 2011, s. 110 – 112.

Sześćdziesiąta rocznica

W związku z przypadającą 2 stycznia 2015 roku 60. rocznicą śmierci kapitana Józefa Sierocińskiego, spoczywającego na kamiennogórskim cmentarzu przy ul. Katowickiej, postanowiliśmy opublikować przechowywany w naszym archiwum od prawie 5 lat list, który Redakcja otrzymała od Andrzeja Modelskiego z USA, syna gen. Izydora Modelskiego. Zawarte w nim informacje wzbogacają niepełną nadal biografię wybitnego kamiennogórzanina, zasłużonego dla sprawy niepodległości Polski.

IZYDOR MODELSKI (1889 – 1962) urodził się we Lwowie, doktor filozofii i generał dywizji Wojska Polskiego. Studiował na Uniwersytecie Lwowskim. W latach 1914 – 1917 służył w I Brygadzie Legionów. Po tzw. kryzysie przysięgowym (1917) internowany w Beniaminowie. Uczestnik walk z Ukraińcami w rejonie Lwowa (1918 – 1919) i bolszewikami w 1920 roku. W czasie przewrotu majowego Józefa Piłsudskiego w 1926 roku opowiedział się po stronie rządowej i za taką postawę w roku 1928 został przeniesiony w stan spoczynku. Przewodniczył Związkowi Hallerczy-

ków. W czasie II wojny światowej w polskim rządzie emigracyjnym w Anglii pełnił ważne funkcje wojskowe. W lipcu 1945 roku powrócił do kraju. W latach 1946 – 1948 polski attache wojskowy w Waszyngtonie. Odmówił powrotu do kraju i nawiązał współpracę z dzia-

łaczami polskiej emigracji. Skazany zaocznie na 10 lat więzienia, osiedlił się w USA na stałe i tam zmarł.

Źródło: pl.wikipedia.org/wiki/Izydor-Modelski

Frederick, Maryland, 21 I 2010 r.

Szanowny Panie!

Bardzo dziękuję Panu za fotografie i kartkę pamiątkową. Miło mi poinformować co ja pamiętam o **kapitanie Sierocińskim**. W późniejszych latach trzydziestych przeszłego wieku, ojciec w domu, na Sadybie, konferował z panem Sierocińskim; był wtedy prezesem, a on wiceprezesem Związku Hallerczyków. Zawsze był przyjemny, ale bardzo poważny w rozmowach. W 1937 r. złamałem nogę, jak udawałem spadochroniarza używając babci parasola i skoczyłem z kurnika. Jak mi zdjęli gips i zacząłem kuleć, ojciec i pan Sierociński kazali mi chodzić z nimi na długie spacery aż przestałem kuleć. Przez 3 tygodnie obserwowałem ich. Poważność się zmieniła na wesołość. Opowiadali różne przygody i dowcipy. Tak samo było przyjemnie przy kolacjach, razem z matką i panią Sierocińską (nie wiem czy to już było małżeństwo). Po wojnie w 1945 r. ojciec z matką spotykali się [z Sierocińskim] w Warszawie. W 1947 roku pamiętam, że mama w Nowym Jorku organizowała jakąś pomoc dla nich przez polskich weteranów lotnictwa [od listopada 1945 roku Sierocińscy mieszkali już w Kamiennej Górze].

W Ameryce ojciec opowiadał jak w latach trzydziestych z kapitanem Sierocińskim spotkali się z ks. prał. dr. **Lucjanem Bójnowskim** w restauracji „Gastronomia” w Warszawie, gdzie ojciec często się spotykał z członkami opozycji sanacji, i ze swoimi hallerczykami.

Z panem Sierocińskim, żeby ominąć nadzór, używali legitymacje Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, aby ukradkiem przekraczać czeską granicę, wycieczkową drogą (Bielsko-Biała – Cieszyn – Frydek – Mistek – Polkowice). W Polkowicach u posta czeskiego, **Wacława Wolnego**, spotykali się z członkami „Front Morges”, między innymi z **Paderewskim, Witosem, Sikorskim, Hallerem, Korfantym i Liebermanem**.

Łączę wyrazy szacunku

Andrzej Modelski [syn Izydora]

PS. Podziękowanie dla **dra Teofila Lachowicza** z Nowego Jorku, archiwisty i sekretarza Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP), za udostępnienie adresu do żyjącego syna gen. Izydora Modelskiego.

Walczył o wolną Polskę

Zbigniew Józef Nawrocki, urodzony 2 sierpnia 1934 roku w Boryslawiu koło Lwowa (obecnie Ukraina). Ukończył Technikum Odzieżowe we Wrocławiu (1964). W latach 1950 – 1953 zatrudniony jako uczeń krawiectwa miarowego w Powiatowej Spółdzielni Pracy Usług Wielobranżowych w Kamiennej Górze, a w okresie 1953 – 1982 w Zakładach Przemysłu Odzieżowego „Intermoda” w tym mieście (1953 – 1964 – mistrz zespołu szwalniczego, 1965 – 1969 –

specjalista krawiec-wzorczarz, 1969 – 1982 – specjalista ds. BHP). Od 1961 roku członek Polskiego Związku Filatelistów, a od 1964 roku członek Związku Pszczelarzy Polskich – rzeczoznawca chorób i zatruc pszczół, mistrz pszczelarski (1971).

W przełomowym dla Polski okresie 1979 – 1980 otrzymywał od **Kazimierza Domanińskiego** z Wrocławia niezależne pismo „Biuletyn Dolnośląski”, w zamian dostarczał papier, matryce i farby drukarskie dla

Klubu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej. 4 – 5 września 1980 – organizator dobowego strajku okupacyjnego w „Intermodzie”, następnie kontynuowanego do 8 września 1981 jako strajk zmienny, faktyczny przywódca strajku, wiceprzewodniczący Zakładowego Komitetu Strajkowego. Od 5 września 1980 członek Komitetu Założycielskiego w „Intermodzie”, następnie członek Komitetu Zakładowego [NSZZ „Solidarność”]. Współzałożyciel Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego „Solidarność” Województwa Jeleniogórskiego w dniu 17 września 1980. Jesienią 1980 współorganizator struktur „Solidarność” w zakładach w Kamiennej Górze i Lubawce. W okresie styczeń – luty 1981 uczestnik strajku w Klubie „Gencjana” [w Jeleniej Górze]; od 27 lutego 1981 organizator i szef Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego MKZ „Solidarność” Województwa Jeleniogórskiego dla Podregionu Kamienna Góra. W maju – czerwcu 1981 delegat na I Wojewódzki Zjazd Delegatów Województwa Jeleniogórskiego, następnie członek Zarządu Regionu, wrzesień/październik delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów. Inicjator i współorganizator zamontowania w czerwcu 1981 krzyży na pomniku poświęconego ofiarom KL Gross – Rosen na Górze Kościelnej oraz mszy, 10 sierpnia 1981 wiecu protestacyjnego tamże przeciwko obniżce norm żywnościowych i cenzurze. W listopadzie 1981 przywiózł z Zarządu Regionu „Solidarność” w Poznaniu do Lubawki ulotki w języku czeskim i przekazał je pracownikowi PKP **Bronisławowi Szpakowi** do przemycenia do Czechosłowacji oraz zdjęcia dokumentujące zbrodnię katyńską, które umieścił w gablocie zakładowej. 13 grudnia 1981 internowany w Ośrodku Odosobnienia w Kamiennej Górze [Zakład Karny przy ul. Nadrzecznej]. W czasie internowania dostał ataku astmy oskrzelowej,

w związku z czym w Zakładzie Karnym skierowany do izby chorych, następnie wbrew opinii lekarza więziennego usunięty z niej przez Służbę Bezpieczeństwa (w tej sytuacji pomógł mu funkcjonariusz SB **por. Czesław Niemiec**, który potajemnie przekazał mu inhalator). 28 stycznia 1982 w obawie o zdrowie podpisał oświadczenie, że „w miarę możliwości” będzie zgłaszał SB nadużycia gospodarcze w „Intermodzie”, zwolniony 2 lutego 1982. Po wyjściu na wolność 24 dni na zwolnieniu lekarskim, od 28 lutego 1982 na emeryturze. O okolicznościach zwolnienia i podpisaniu oświadczenia poinformował m.in. **Janinę Doroz, Jana Pajdzika, mecenasów Jerzego Bronisza i Jerzego Teodora Lachowicza, ks. Ryszarda Znamierowskiego**. Dało ono jednak podstawę SB do zarejestrowania go jako TW, **współpracy nie podjął i nie przekazał żadnej informacji**. Wielokrotnie przesłuchiwany, 21 kwietnia 1983 rewizja w mieszkaniu pod zarzutem rozpowszechniania ulotek.

1989 – 1990 – założyciel i członek Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Lubawce, 1990 – 1994 – radny Rady Miasta i Gminy Lubawka z listy Komitetu Obywatelskiego, 1998 – 2002 – radny powiatu kamiennogórskiego z listy Ruchu Społecznego Akcja Wyborcza Solidarność w Lubawce. Uhonorowany m.in. Medalem ks. dr. Jana Dzierżona (1997) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (2001).

16 – 17 września 1980 – rozpracowywany przez Wydział III A Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Jeleniej Górze w ramach SOS kryptonim Moda II; 28 stycznia 1982 – 25 maja 1989 w ewidencji KW MO/WUSW w Jeleniej Górze/p. V RUSW w Kamiennej Górze figurował jako TW pseudonim „Krawiec”.

Ivo Łaborewicz, Łukasz Sołtysik

Źródło: www.encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Zbigniew_Józef_Nawrocki

Mieszkał w Chełmsku Śląskim

Gerhard Uhde

Gerhard Uhde, syn sierżanta, pisarz i reżyser, urodził się 7 sierpnia 1902 roku w Toruniu (wtedy Thorn w Prusach Zachodnich), mieście przyjscia na świat słynnego astronoma **Nikolausa Kopernikusa**. Uważał siebie za prawdziwego Ślązaka, podkreślając często: „*W Toruniu urodzony, a na Śląsku zauważony*”.

W wieku prawie czterech lat udał się z rodzicami i z trzy lata starszą siostrą do wspaniałego miasteczka tkackiego - Chełmska Śląskiego (wtedy Schoemberg). Tutaj został zapisany do szkoły i ukończył pierwsze dwa lata nauki. Nie miał jeszcze ośmiu lat, gdy jego ojciec wyjechał z Chełmska do Lewina Kłodzkiego. W miejscowej szkole ludowej kontynuował naukę do dziesiątego roku życia. Później jego rodzina znów musiała zmienić miejsce zamieszkania. Górnośląskie miasto Racibórz stało się nową ojczyzną rodziny Uhde. Po zdaniu egzaminów młody Gerhard rozpoczął naukę w Gimnazjum Humanistycznym w Raciborzu i związał się z kręgiem młodzieżowym „Wędrowny ptak”, założonym w 1896 roku w Berlinie - Steglitz. Wspólnie z kolegami szkolnymi wyruszał z „gitarą” i plecakiem na łono wolnej natury.

Po maturze studiował najpierw na uniwersytetach w Erlangen, Bonn i Hamburgu. Bardziej pociągała go jednak scena. Zaczynał jako aktor – amator w ludowym zespole teatralnym. W trakcie wielu wyjazdów scenicznych grał przydzielone mu role, m.in. w Bremie, Hamburgu i ostatecznie także w Wiedniu, gdzie grupa wystąpiła przed wielką publicznością. Nawet **Hugo von Hofmannsthal**, wielki austriacki pisarz, dramaturg i współorganizator Salzburkiego

Festiwalu Teatralnego, wszedł do garderoby i dziękował każdemu aktorowi z osobna.

W międzyczasie Gerhard Uhde odkrył także swoje zdolności pisarskie. W 1924 roku ukazały się jego pierwsze wiersze i krótkie historyjki. W 1929 roku światło dzienne ujrzał romans „*Biblijny rekrut*”, grany w Raciborzu. Według własnego rozznania czuł się on pewniej na scenie niż w roli pisarza. Chciał zostać zawodowym aktorem. Decydującym momentem w jego zawodowej karierze było spotkanie z reżyserem **Gottfriedem Haas-Berkowem**. Ten zaangażował go po raz pierwszy w 1927 roku na pewne tournee. Uhde należał także do rdzennego zespołu, jak Haas-Berkow został w 1933 roku zarządcą Wuerttemberskiej Sceny Ludowej. W okresie 1938/39 Gerhard Uhde kierował Teatrem Natury w Heidenheim. Wraz z wybuchem II wojny światowej skończyła się jego działalność dramaturgiczna.

Obok kariery scenicznej był wciąż czynny pisarsko. Spod jego pióra wyszło wiele romansów, dramatów i nowel. Wielka romantyczna powieść „*Życie Lioba*” ukazała się w siedmiu wydaniach. Więcej jak 30 tysięcy egzemplarzy tej książki rozeszło się na całym świecie. Została ona przetłumaczona nawet na język duński. Wielkim powodzeniem cieszyła się jego publikacja „*Wbrew wszystkim siłom*”.

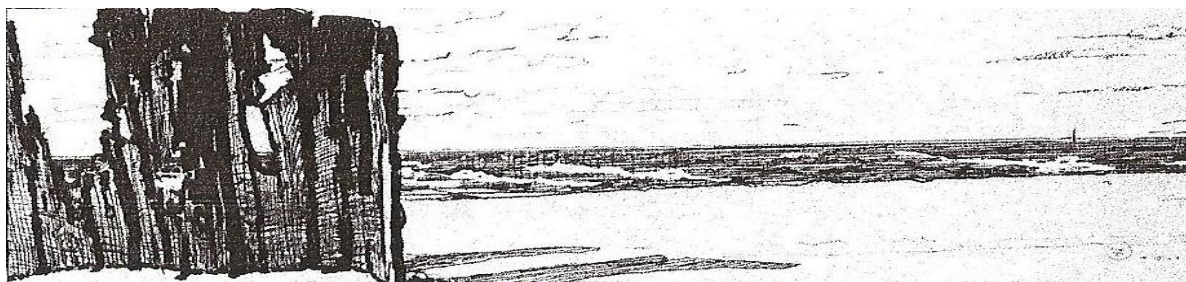
Po wojnie mieszkał w uzdrowisku Hersfeld. Za wybitne zasługi został uhonorowany w tym mieście złotą odznaką. 29 września 1968 roku Towarzystwo Literackie i Sztuki w Wangen przyznało mu literacką nagrodę Eichendorffa. Dzięki tej nagrodzie, wręczonej po raz pierwszy w 1956 roku, została skierowana uwaga na pisarza pochodzącego ze Śląska.

Po kuracji w uzdrowisku Reichenhall, Gerhard Uhde zmarł w Heidenheim 7 sierpnia 1980 roku w dniu swoich 78. urodzin.

Joanna Wodnicka, klasa I e LO

Źródło: Hella Moritz, *Kurzbiografien von 100 bedeutenden Persoenlichkeiten aus dem Kreis Landeshut*, Wolfenbuettel 2011, s. 149 – 150.

10 lat galerii autorskiej „Galeria Rynek 5”

Tadeusz Suski urodził się w Jaworze w 1948 roku, mieszka w Kamiennej Górze. Malarz i farmaceuta. W 1964 roku pobierał lekcje rysunku i malarstwa w pracowni **Antoniego Brade**. Od wielu lat kolekcjonuje obrazy swojego mistrza i nauczyciela. Malarstwem zajmuje się od 1978 roku, tworzy cykle obrazów inspirowane naturą, pejzażem, architekturą, w których ujawnia się fascynacja polskim koloryzmem. Obrazy artysty powstają w wyniku licznych procesów o charakterze analitycznym lub syntetycznym, procesów wyboru, gromadzenia, oceny, sugerowania, porównywania i scalania cech. Związany jest ze środowiskiem twórczym Kamiennej Góry, członek stowarzyszenia „Nowy Młyn” Kolonia Artystyczna i ZPAP. Tworzy w tech-

nikach: olej, akryl, rysunek, tempera, akwarela. Uczestniczy w plenerach malarskich, przeglądach plastyki, konkursach i wystawach: w Kamiennej Górze, Zgorzelcu, Boguszowie – Gorcach, Krzeszowie, Bogatyni, Jaworze, Wałbrzychu, we Wrocławiu, we Francji. Laureat IV nagrody na III Dolnośląskim Przeglądzie Plastyki Nieprofesjonalnej 2004 roku. Jego prace znajdują się w zbiorach Muzeum Regionalnego w Jaworze, Muzeum Tkactwa w Kamiennej Górze oraz w kolekcjach w kraju i za granicą (Dania, Kanada, Francja, Niemcy). **27 grudnia 2004 roku jako pierwszy mieszkaniec Kamiennej Góry otworzył galerię autorską „Galeria Rynek 5”.**

Źródło: Informator - wystawa rysunków Tadeusza Suskiego „Linie Bałtyku i Karkonoszy” w Osiedlowym Domu Kultury – Galeria „Promocje” w Jeleniej Górze w dniach 2 – 27 stycznia 2012 roku.

Redakcja: Jan Lubieniecki – redaktor naczelny i opiekun kółka, Tomasz Zabłocki (klasa III d LO), Dominik Mitro i Kamil Schabiński (klasa I e LO) – redakcja techniczna, Aneta Kumorek (klasa I e LO) – rysunki. Pismo wydawane jest nieprzerwanie od 2003 roku i ukazuje się 5 razy w roku szkolnym (październik, grudzień, luty, kwiecień, czerwiec).

Wszelkie prawa zastrzeżone